

**CURTEA SUPREMĂ DE JUSTIȚIE
A REPUBLICII MOLDOVA**

**THE SUPREME COURT OF JUSTICE
OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA**

mun. Chișinău, str. P. Rareș, nr.18,
Republica Moldova, MD-2005,
tel./fax:(+ 373 22) 218768
e-mail: info@csj.md

Chișinău, P. Rareș, 18 street,
Republic of Moldova, MD-2005,
tel./fax:(+373 22) 218768
e-mail: info@csj.md

Nr. 2ra-141/22 din 19.10.2022

**Dnei Domnica Manole
Președintele Curții Constituționale a RM**

Prin prezenta, în baza încheierii din 13 octombrie 2022, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție Vă expediază sesizarea depusă de către Nicolai Galici în vederea examinării constituționalității sintagmei „nu este relevant faptul dacă îmbogățirea fără justă cauză a avut loc ca rezultat al comportamentului uneia dintre părți, a unui terț sau ca urmare a unei cauze independente de voința lor” din art. 1389 alin. (1) din Codul civil, în redacția Legii nr. 1107-XV din 06 iunie 2002.

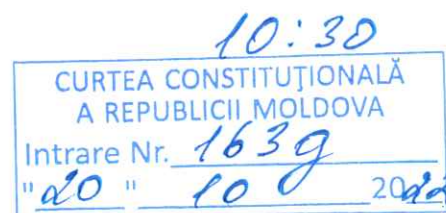
Anexă: copia încheierii din 13 octombrie 2022 pe 5 pagini, sesizarea privind ridicarea excepției de neconstituționalitate pe 14 pagini.

Cu respect,

**Președintele Colegiului civil,
comercial și de contencios administrativ al
Curții Supreme de Justiție**

Ex: T.Bradu

Tamara Chișca-Doneva

Sesizare privind excepția de neconstituționalitate

În conformitate cu art. 135 alin. (1) lit. g) din Constituția Republicii Moldova

13.10.2022

Municipiul Chișinău

A. Autorul excepției de neconstituționalitate**A.1. Persoană fizică****1. Galici****2. Nicolai****A.2. Instanța de judecată****1. Denumirea instanței de judecată/sediu****Curtea Supremă de Justiție a Republicii Moldova****Sediul: Petru Rareș, nr. 18, mun. Chișinău****Cauza civilă nr. 2ra-141/22****Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție.**

B. Informații pertinente despre cazul dedus judecării instanței de drept comun

1. La 05 decembrie 2016, Ion Macovei a depus cerere de chemare în judecată, care pe parcursul examinării cauzei a fost concretizată, împotriva lui Nicolai Galici cu privire la încasarea sumei de 120 000 de euro, a dobânzii de întârziere în mărime de 1 286 186 de lei, a prejudiciului cauzat de evoluția indicelui prețurilor de consum pentru perioada 24 martie 2015 – 27 octombrie 2019 în sumă de 545 238 de lei și compensarea cheltuielilor de judecată.

Și-a întemeiat pretențiile Ion Macovei în baza prevederilor art. 1389 Cod civil, pretinzând că Nicolai Galici s-a îmbogățit nejustificat din prestația executată ilegal de acesta, și anume demolarea, apoi reconstruirea construcției comerciale din str. Alexandru cel Bun 26a, contrar prevederilor contractului de locațiune încheiat.

2. Prin hotărârea din 24 ianuarie 2020 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, judecător Puica Viorica, s-a respins cererea de chemare în judecată depusă de Ion Macovei ca neîntemeiată.

Instanța de fond a concluzionat că materialul probator demonstrează că Macovei Ion a demolat neautorizat construcția care-i aparține lui Galici Nicolai, după care la fel în mod neautorizat și fără permisiunea proprietarului a reconstruit acest bun imobil (butic comercial) pe banii încasați din locațiunea bunului, neachitând absolut nimic proprietarului, dar și în baza sumei de 13 000 euro luată conform recipisei de la proprietar.

Conchide instanța de fond că între Macovei Ion și Galici Nicolai au existat raporturi contractuale de locațiune în privința imobilului amplasat în mun. Chișinău str. Alexandru cel Bun, nr. 26a, în baza cărora Macovei Ion a avut obligația de a nu efectua replanificări sau reconstruiri a spațiului comercial, ci doar să efectueze din cont propriu reparația curentă a bunului, inclusiv a rețelelor ingineresti, să evacueze din cont propriu gunoiul de pe teritoriul bunului.

Având în vedere că relațiile juridice între părțile în litigiu au avut la bază contractul de locațiune, iar acordul Galici Nicolai la reconstrucția imobilului din str. Alexandru cel Bun, nr. 26a, lipsește, Macovei Ion nu este îndreptățit de a cere valoarea prestației executate, pe motiv că nu poate fi restituită o prestație care rezultă din acțiunile ilegale ale ultimului.

3. La 30 ianuarie 2020, Ion Macovei a declarat apel împotriva hotărârii din 24 ianuarie 2020 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru.

Pe parcursul examinării cauzei în apel, Ion Macovei a depus cereri în temeiul art. 372 alin. (3) din Codul de procedură civilă, prin care a solicitat suplimentar încasarea de la Nicolai Galici în beneficiul său a dobânzii de întârziere în sumă de 118 223 de euro, pentru perioada 30 iunie 2020 – 14 iulie 2020.

4. Prin decizia din 21 iulie 2020 a Curții de Apel Chișinău s-a admis apelul declarat de Ion Macovei.

S-a casat hotărârea din 24 ianuarie 2020 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru și s-a emis o hotărâre nouă, prin care:

S-a admis parțial acțiunea depusă de Ion Macovei.

S-a încasat de la Nicolai Galici în beneficiul lui Ion Macovei prejudiciul material în mărime de 1 829 460 de lei, dobânda de întârziere în sumă de 1 068 103,94 de lei și cheltuielile judiciare cu titlu de taxă de stat în sumă de 9 850 de lei, cheltuielile pentru expertiză în mărime de 5 200 de lei, cheltuielile pentru eliberarea actelor în sumă de 2 593 de lei, cheltuielile pentru executare în mărime de 5 440 de lei și cheltuielile pentru asistență juridică în mărime de 23 450 de lei, iar în total 2 944 096,94 de lei.

În rest, acțiunea s-a respins.

S-a încasat de la Nicolai Galici în beneficiul statului taxa de stat de a cărei plată a fost scutit apelantul în mărime de 25 000 de lei.

A argumentat în mod nefondat instanța de apel, că raporturile dintre părți nu sunt guvernate de normele ce reglementează contractul de locațiune, obiect al litigiului constituind repararea prejudiciului cauzat lui Macovei Ion, ca rezultat al demolării neautorizate de către acesta a imobilului situat în mun. Chișinău, str. Alexandru cel Bun, nr. 26a, care aparține cu drept de proprietate lui Galici Nicolai, și ulterior reconstrucția la fel neautorizată a acestui imobil de către Macovei Ion.

Deși pretențiile înaintate în prezenta cauză de către Macovei Ion, se fundamentează în baza instituției juridice privind îmbogățirea fără justă cauză, instanța de apel și-a asumat contrar normelor legale, prerogative de a modifica atât pretențiile înaintate, calificându-le în baza răspunderii delictuale, cât și solicitările formulate, fiind admise pretenții care nici măcar nu au fost revendicate prin cererea de chemare în judecată și nici prin cererea de apel.

Prin prisma concluziilor total eronate privind circumstanțele de fapt, precum și a normelor juridice aplicabile speței, în lipsa totală a unui suport probator, instanța de apel a oferit (nu poate fi interpretat admis, deoarece nici măcar nu s-a solicitat) lui Macovei Ion posibilitatea să încaseze din contul lui Galici Nicolai a unor sume exorbitante, doar în baza unui raport de expertiză cu date neconforme și neprobate, care nu pot fi raportate la cauza dedusă judecătii, fapt confirmat prin explicațiile depuse de însuși expertul executant al Raportului.

5. Prin decizia din 07 iulie 2021 a Curții Supreme de Justiție, s-a admis recursul declarat de Nicolai Galici, reprezentat de avocatul Sergiu Cotruța.

S-a casat integral decizia din 21 iulie 2020 a Curții de Apel Chișinău și s-a remis cauza spre rejudecare la Curtea de Apel Chișinău, de un alt complet de judecată.

Important de menționat, este că judecătorul raportor – Ala Cobăneanu, a formulat opinie separată pe caz, prin care a învederat că întru evitarea tergiversării examinării cauzei, cererea de recurs depusă de Galici Nicolai urma a fi admisă, cu casarea deciziei instanței de apel și menținerea hotărârii primei instanțe, prin care acțiunea a fost respinsă, motivând prin aceea că nu poate fi pretinsă restituirea prestației care rezultă din acțiunile ilegale ale lui Ion Macovei, care a acționat contrar clauzelor contractului și fără acordul proprietarului Nicolai Galici.

6. Rejudecând cauza, Curtea de Apel Chișinău, prin decizia din 14 decembrie 2021, a admis apelul declarat de către Ion Macovei și a casat hotărârea din 24 ianuarie 2020 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, adoptând o hotărâre nouă, prin care:

S-a admis parțial cererea de chemare în judecată depusă de Ion Macovei.

S-a încasat de la Nicolai Galici în beneficiul lui Ion Macovei suma de 1 829 460 de lei cu titlu de prejudiciu material, suma de 1 051 663 de lei cu titlu de dobândă de întârziere și cheltuielile de judecată suportate, constituite din: taxa de stat achitată în mărime de 9 850 de lei, cheltuielile pentru expertiză în mărime de 5 200 de lei, cheltuieli pentru eliberarea actelor în sumă de 2 593 de lei, cheltuieli pentru executare în mărime de 5 440 de lei și cheltuieli pentru asistență juridică în mărime de 23 450 de lei, în total – 2 927 656 de lei.

În rest, acțiunea înaintată de Ion Macovei s-a respins ca neîntemeiată.

S-a încasat de la Nicolai Galici în beneficiul statului taxa de stat, de care Ion Macovei a fost scutit în mărime de 25 000 lei.

S-a respins ca neîntemeiată cererea de întoarcere a executării înaintată de Nicolai Galici.

Instanța de apel, și-a motivat soluția prin prisma existenței raportului de îmbogățire fără justă cauză, considerând aplicabilă această normă speței deduse judecătii.

7. La 15 decembrie 2021, Nicolai Galici, reprezentat de avocatul Sergiu Cotruța, a declarat recurs împotriva deciziei din 14 decembrie 2021 a Curții de Apel Chișinău, solicitând casarea integrală a deciziei recurate și menținerea hotărârii din 24 ianuarie 2020 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru.

8. Ca rezultat al repartizării automat-aleatorii a dosarelor, cauza civilă nr. 2ra- 141/22 a fost repartizată judecătorului raportor Maria Ghervas, care face parte din componența completului nr. 1.

9. Prin încheierea Curții Supreme de Justiție din 06 aprilie 2022, s-a admis declarația de abținere a magistratului Victor Burduh de la judecarea cauzei civile.

10. Prin încheierea din 13 aprilie 2022 a Curții Supreme de Justiție, **s-a considerat admisibil recursul** declarat de Nicolai Galici împotriva deciziei din 14 decembrie 2021 a Curții de Apel Chișinău și s-a transmis Colegiului lărgit pentru examinare în fond.

11. Prin dispoziția Președintelui interimar al Curții Supreme de Justiție nr. 139 din 27 decembrie 2021 „Cu privire la constituirea completelor de judecată pentru anul 2022” în cadrul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ a Curții Supreme de Justiție a fost constituit inter alia completul de judecată nr. 1 pentru examinarea recursurilor declarate împotriva actelor de dispoziție ale curților de apel, în materie civilă, în componență magistraților: Svetlana Filincova (președinte), Galina Stratulat, Maria Ghervas, Dumitru Mardari și Victor Burduh (judecători).

12. Având în vedere că judecătorii Svetlana Filincova și Dumitru Mardari nu pot participa la examinarea cauzei, din motiv că anterior au participat la examinarea cauzei în ordine de recurs, făcând parte din membrii completului de judecată care a emis decizia din 07 iulie 2021 a Curții Supreme de Justiție (dosarul nr. 2ra-13/21), prin care au restituit cauza pentru rejudecare la Curtea de Apel Chișinău, iar magistratul Victor Burduh nu poate participa la examinarea cauzei, deoarece a fost admisă declarația de abținere a acestuia de la judecată, acești membri ai completului au fost înlocuiți.

13. Astfel, prin încheierea președintelui interimar al Curții Supreme de Justiție din 12 mai 2022, s-a schimbat membrii completului de judecată pentru examinarea recursului declarat de Nicolai Galici, reprezentat de avocatul Sergiu Cotruța, împotriva deciziei din 14 decembrie 2021 a Curții de Apel Chișinău, după cum urmează: Tamara Chișca Doneva (președinte), Maria Ghervas, Nina Vascan, Nicolae Craiu și Aliona Miron (judecători).

14. Prin încheierea președintelui interimar al Curții Supreme de Justiție din 26 mai 2022, s-a schimbat membrii completului de judecată pentru examinarea recursului declarat de Nicolai Galici, reprezentat de avocatul Sergiu Cotruța, împotriva deciziei din 14 decembrie 2021 a Curții de Apel Chișinău, după cum urmează: Maria Ghervas (președinte), Nina Vascan, Nicolae Craiu, Mariana Pitic și Aliona Miron (judecători).

15. Prin încheierea președintelui interimar al Curții Supreme de Justiție din 09 iunie 2022, s-a schimbat membrii completului de judecată pentru examinarea recursului declarat de Nicolai Galici, reprezentat de avocatul Sergiu Cotruța, împotriva deciziei din 14 decembrie 2021 a Curții

de Apel Chişinău, după cum urmează: Maria Ghervas (preşedinte), Nina Vascan, Nicolae Craiu, Mariana Pitic şi Aliona Miron (judecători).

16. Prin încheierea Curţii Supreme de Justiţie din 15 iunie 2022, s-a amânat examinarea recursului declarat de Nicolai Galici, reprezentat de avocatul Sergiu Cotruţa, împotriva deciziei din 14 decembrie 2021 a Curţii de Apel Chişinău, cu fixarea examinării în şedinţă cu participarea tuturor participanţilor la proces.

17. Prin încheierea preşedintelui interimar al Curţii Supreme de Justiţie din 07 iulie 2022, s-a schimbat membrii completului de judecată pentru examinarea recursului declarat de Nicolai Galici, reprezentat de avocatul Sergiu Cotruţa, împotriva deciziei din 14 decembrie 2021 a Curţii de Apel Chişinău, după cum urmează: Maria Ghervas (preşedinte), Tamara Chişca-Doneva, Nina Vascan, Mariana Pitic şi Aliona Miron (judecători).

18. Prin încheierea preşedintelui interimar al Curţii Supreme de Justiţie din 18 iulie 2022, s-a schimbat membrii completului de judecată pentru examinarea recursului declarat de Nicolai Galici, reprezentat de avocatul Sergiu Cotruţa, împotriva deciziei din 14 decembrie 2021 a Curţii de Apel Chişinău, după cum urmează: Maria Ghervas (preşedinte), Tamara Chişca-Doneva, Nina Vascan, Mariana Pitic şi Victor Boico (judecători).

19. Este important de constatat, că la fiecare şedinţă de examinare a cauzei în ordine de recurs, prin dispoziţiile preşedintelui interimar al Curţii Supreme de Justiţie, au fost schimbaţi membrii completului de judecată, circumstanţe care în opinia recurentului nu au justificare legală, or încheierile ataşate la materialele cauzei nu fac referire la careva cazuri excepţionale, fapt care concluzionează caracterul îndoielnic al legalităţii completului de judecată desemnat pentru examinarea cauzei.

C. Obiectul sesizării

Prezenta sesizare are ca obiect de examinare verificarea constituționalității, în sensul corespunderii cu articolele 4, 20, 23, 72 alin. (3) și (4), 115 din Constituția Republicii Moldova, a următoarelor prevederi:

Art. 1389 alin. (1) Cod civil (în redacția Legii nr. 1107-XV din 6 iunie 2002), persoana care, fără temei legal sau contractual, a dobândit ceva (acceptant) ca urmare a executării unei prestații de către o altă persoană (prestator) sau a realizat în alt mod o economie din contul altuia este obligată să restituie acestei alte persoane ceea ce a primit sau a economisit. **Nu este relevant faptul dacă îmbogățirea fără justă cauză a avut loc ca rezultat al comportamentului uneia dintre părți, a unui terț sau ca urmare a unei cauze independente de voința lor.**

Excepția de neconstituționalitate a fost ridicată într-o cauză care are ca obiect examinarea pretențiilor cu caracter pecuniar a lui Ion Macovei, care pretinde că Nicolai Galici s-a îmbogățit nejustificat ca urmare a prestației ilegale executate de acesta, și anume a demolat neautorizat construcția care-i aparține lui Nicolai Galici, după care la fel în mod neautorizat și fără permisiunea proprietarului a reconstruit acest bun imobil (butic comercial), contrar contractului de locațiune semnat de părți și contrar interdicției stabilite de către proprietar de a efectua reconstrucții.

Prevederile a căror constituționalitate se solicita a fi verificată, sunt aplicabile cauzei, or reclamantul își fundamentează pretențiile din cererea de chemare în judecată în baza prevederilor art. 1389 Cod civil - dreptul de a cere restituirea prestației din cadrul Capitolului XXXIII - Îmbogățirea fără justă cauză, în redacția Legii nr. 1107-XV din 6 iunie 2002.

Totodată, prin decizia Curții de Apel Chișinău pronunțată la data de 14 decembrie 2021, contestată cu recurs, instanța motivează admiterea pretențiilor formulate de Ion Macovei către Nicolai Galici în baza prevederilor art. 1389 Cod civil, invocând că la caz, este aplicabilă instituția îmbogățirii fără justă cauză.

Problema de constituționalitate ridicată nu a constituit obiect de examinare anterior la Curtea Constituțională, și astfel echivalează cu faptul inexistenței unei hotărâri anterioare a Curții Constituționale având ca obiect prevederile contestate.

D. Argumentarea incidenței unui drept sau a mai multor drepturi din Constituție

Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 1

Statul Republica Moldova

[...] (3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sînt garantate.

Articolul 4

Drepturile și libertățile omului

(1) Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte.

(2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale.

Articolul 16

Egalitatea

(1) Respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului.

(2) Toți cetățenii Republicii Moldova sînt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială.

Articolul 20

Accesul liber la justiție

(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngreuna accesul la justiție.

Articolul 23

Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

(1) Fiecare om are dreptul să i se recunoască personalitatea juridică.

(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.

Articolul 26

Dreptul la apărare

(1) Dreptul la apărare este garantat.

(2) Fiecare om are dreptul să reacționeze independent, prin mijloace legitime, la încălcarea drepturilor și libertăților sale.

(3) În tot cursul procesului părțile au dreptul să fie asistate de un avocat, ales sau numit din oficiu.

(4) Amestecul în activitatea persoanelor care exercită apărarea în limitele prevăzute se pedepsește prin lege.

Articolul 46

Dreptul la proprietate privată și protecția acesteia

(1) Dreptul la proprietate privată, precum și creanțele asupra statului, sînt garantate.

(2) Nimeni nu poate fi expropriat decît pentru o cauză de utilitate publică, stabilită potrivit legii, cu dreptă și prealabilă despăgubire.

(3) Avera dobîndită licit nu poate fi confiscată. Caracterul licit al dobîndirii se prezumă.

(4) Bunurile destinate, folosite sau rezultate din infracțiuni ori contravenții pot fi confiscate numai în condițiile legii.

(5) Dreptul de proprietate privată obligă la respectarea sarcinilor privind protecția mediului înconjurător și asigurarea bunei vecinătăți, precum și la respectarea celorlalte sarcini care, potrivit legii, revin proprietarului.

(6) Dreptul la moștenire a proprietății private este garantat.

Articolul 54

Restrîngerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

[...] (2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrîngeri decît celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sînt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

[...] (4) Restrîngerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.

Articolul 72

Categorii de legi

(1) Parlamentul adoptă legi constituționale, legi organice și legi ordinare.

(2) Legile constituționale sînt cele de revizuire a Constituției.

(3) Prin lege organică se reglementează:

a) sistemul electoral;

b) organizarea și desfășurarea referendumului;

c) organizarea și funcționarea Parlamentului;

d) organizarea și funcționarea Guvernului;

e) organizarea și funcționarea Curții Constituționale, a Consiliului Superior al Magistraturii, a instanțelor judecătorești, a contenciosului administrativ;

f) organizarea administrației locale, a teritoriului, precum și regimul general privind autonomia locală;

g) organizarea și funcționarea partidelor politice;

h) modul de stabilire a zonei economice exclusive;

i) regimul juridic general al proprietății și al moștenirii;

- j) regimul general privind raporturile de muncă, sindicatele și protecția socială;
- k) organizarea generală a învățământului;
- l) regimul general al cultelor religioase;
- m) regimul stării de urgență, de asediu și de război;
- n) infracțiunile, pedepsele și regimul executării acestora;
- o) acordarea amnistiei și grațierii;
- p) celelalte domenii pentru care, în Constituție, se prevede adoptarea de legi organice;
- r) alte domenii pentru care Parlamentul consideră necesară adoptarea de legi organice.

(4) Legile ordinare intervin în orice domeniu al relațiilor sociale, cu excepția celor rezervate legilor constituționale și legilor organice.

Prevederile relevante ale Convenției Europene pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale:

Articolul 6

Dreptul la un proces echitabil

„1. Orice persoană are dreptul la judecarea cauzei sale în mod echitabil, în mod public și în termen rezonabil, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa. Hotărârea trebuie să fie pronunțată în mod public, dar accesul în sala de ședință poate fi interzis presei și publicului pe întreaga durată a procesului sau a unei părți a acestuia, în interesul moralității, al ordinii publice ori al securității naționale într-o societate democratică, atunci când interesele minorilor sau protecția vieții private a părților la proces o impun, sau în măsura considerată absolut necesară de către instanță când, în împrejurări speciale, publicitatea ar fi de natură să aducă atingere intereselor justiției” [...].

E. Argumentarea pretensei încălcări a unuia sau a mai multor drepturi garantate de Constituție

Pornind de la raționamentele înscrise în Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 09 februarie 2016 pentru interpretarea art. 135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituția Republicii Moldova, dacă în procesul judecării cauzei, instanța de judecată este sesizată de una din părți asupra neconstituționalității actului aplicabil, care poate fi supus controlului constituționalității, judecătorul ordinar sau completul de judecată, nu se va pronunța asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității cu legea supremă, a normelor contestate, dar în mod obligatoriu va demara procesul de exercitare a controlului constituționalității invocat de partea în proces, fiind obligați să suspende judecarea cauzei și să sesizeze Curtea Constituțională, prezentând direct Curții Constituționale, sesizarea privind excepția de neconstituționalitate.

Prin prisma art. 12¹ din Codul de procedură civilă, ridicarea excepției de neconstituționalitate constituie singurul instrument prin intermediul căruia cetățeanul are posibilitatea de a acționa pentru a se apăra împotriva legislatorului însuși, în cazul în care, prin lege, drepturile sale constituționale sunt încălcate. Curtea menționează că dreptul de acces al cetățenilor prin intermediul excepției de neconstituționalitate la instanța constituțională reprezintă un aspect al dreptului la un proces echitabil.

Potrivit art. 1389 alin. (1) Cod civil (în redacția Legii nr. 1107-XV din 6 iunie 2002), persoana care, fără temei legal sau contractual, a dobândit ceva (acceptant) ca urmare a executării unei prestații de către o altă persoană (prestator) sau a realizat în alt mod o economie din contul altuia este obligată să restituie acestei alte persoane ceea ce a primit sau a economisit. **Nu este relevant faptul dacă îmbogățirea fără justă cauză a avut loc ca rezultat al comportamentului uneia dintre părți, a unui terț sau ca urmare a unei cauze independente de voința lor.**

Îmbogățirea fără justă cauză reprezintă un fapt juridic lícit, care generează drepturi și obligații pentru participanții la raporturi juridice civile. Norma comentată pornește de la principiul echității și instituie regula, potrivit căreia orice persoană care și-a majorat patrimoniul său prin reducerea corelativă a patrimoniului altei persoane fără a fi îndreptățită de un temei juridic este obligată să restituie ceea ce nu-i aparține. Tradițional, aceste raporturi sunt denumite îmbogățire fără justă cauză.

Creditorul obligației respective este numit prestator, iar debitorul - acceptant. În calitate de acceptant și prestator pot figura orice persoană juridică și fizică, or deseori îmbogățirea fără justă cauză nu depinde de voința dobânditorului.

Îmbogățirea fără justă cauză presupune de fiecare dată o majorare a patrimoniului dobânditorului din contul patrimoniului prestatorului. Majorarea se poate produce în rezultatul acțiunilor prestatorului care sunt urmate fie de transmiterea dreptului de proprietate, fie a posesiei și/sau folosinței asupra unui bun, fie transmiterea altui drept patrimonial. În anumite situații îmbogățirea fără justă cauză se poate produce în rezultatul dispunerii de un bun de către o persoană neautorizată.

Pentru a fi în prezența unui raport juridic de îmbogățire fără justă cauză este important ca îmbogățirea să se producă în lipsa unui temei legal sau contractual. Prin derogare, se va considera îmbogățire fără justă cauză și situația când la momentul îmbogățirii exista temei juridic, însă ulterior acesta a decăzut.

Conform art. 9 alin. (1) din Codul civil, (în redacția Legii nr. 1107-XV din 6 iunie 2002), *persoanele fizice și juridice participante la raporturile juridice civile trebuie să își exercite drepturile și să își execute obligațiile cu bună-credință, în acord cu legea, cu contractul, cu ordinea publică și cu bunele moravuri*. Buna-credință se prezumă pînă la proba contrară.

Pornind de la premisa că ***nicio persoană nu poate invoca, la întemeierea pretenției sale, fapta ilicită sau de rea-credință pe care tot ea a săvîrșit-o sau la care a participat***, în același timp, ***nicio persoană nu poate obține un avantaj din comportamentul său ilicit sau de rea-credință***, considerăm că sintagma prevăzută de art. 1389 alin. (1) Cod civil (în redacția Legii nr. 1107-XV din 6 iunie 2002), „*nu este relevant faptul dacă îmbogățirea fără justă cauză a avut loc ca rezultat al comportamentului uneia dintre părți, a unui terț sau ca urmare a unei cauze independente de voința lor*”, contravine prevederilor articolelor 4, 20, 23, 72, 115 din Constituția Republicii Moldova.

În esență, prin imprevizibilitatea sa, ***norma permite a interpreta posibilitatea pretinderii de către o persoană de rea credință, restituirea unei prestații rezultate din acțiuni ilegale, fapt care nu este admisibil***.

Normele a căror verificare a constituționalității se cere, sunt întemeiate pe criterii arbitrarie și discreționare de către cei dotați cu competența aplicării legii, astfel încât persoana nu-și poate realiza în mod efectiv dreptul la apărare într-un proces civil.

În virtutea celor constatate, sunt contrare principiilor și standardelor internaționale privind importanța asigurării dreptului la un proces echitabil, implicit la apărare, nefiind reglementată o procedură clară și previzibilă, fapt care denotă existența incertitudinii constituționalității acestor norme.

Evedențiez că normele vizate nu respectă condițiile legalității, accesibilității și preciziei, ne fiind opozabile tuturor subiectelor de drept, nu sunt nici corespunzătoare tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte, nici principiilor și normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional, implicit nu corespund dispozițiilor constituționale și nu sunt în concordanță cu cadrul juridic existent, de altfel la elaborarea și adoptarea lor nu s-au respectat mai multe principii, ele nefiind coerente, consecvente și echilibrate cu reglementările concurente, nu se subordonează consecutivității, stabilității și predictibilității, în consecință nu sunt nici accesibile, respectiv suferă de calitate, previzibilitate și claritate.

Art. 23 alin. (2) din Constituție impune adoptarea de către legislator a unor legi accesibile și previzibile.

Condiția accesibilității presupune ca textele de lege să poată fi cunoscute de către destinatari. Orice persoană trebuie să poată să dispună de informații privind normele juridice aplicabile într-un caz concret (Khlyustov v. Rusia, 11 iulie 2013, § 68).

La rândul ei, condiția previzibilității legii este îndeplinită atunci când persoana poate prevedea – în caz de necesitate, cu o asistență juridică adecvată – într-o măsură rezonabilă în circumstanțele cauzei, consecințele pe care o conduită le poate implica (Berardi și Mularoni v. San Marino, 10 ianuarie 2019, § 40)

Totodată, o normă corespunde exigenței previzibilității atunci când oferă o măsură de protecție împotriva imixtiunilor arbitrare din partea autorităților publice (Centro Europa 7 S.R.L. și Di Stefano v. Italia [MC], 7 iunie 2012, § 143).

De asemenea, o lege care le oferă autorităților publice o putere discreționară trebuie să indice întinderea acesteia, deși procedurile și condițiile detaliate care trebuie respectate pot să

nu fie încorporate în norme de drept material. O putere discreționară care nu este delimitată, chiar dacă face obiectul controlului judiciar din punct de vedere formal, nu trece de testul previzibilității (HCC nr. 6 din 19 martie 2019, § 38).

Astfel, legea trebuie să asigure o legătură logico-juridică între dispozițiile pe care le conține și să evite paralelisme legislative, care generează incertitudine și insecuritate juridică. ***În procesul de legiferare, este interzisă instituirea aceluiași reglementări în mai multe articole sau alineate din același act normativ ori în două sau mai multe acte normative*** (HCC nr. 2 din 30 ianuarie 2018, § 45).

Dispoziția art. 26 alin. (1) din Constituția R.M. este imperativă și nu lasă loc pentru îndoieli: dreptul la apărare aparține oricui, fără nici un fel de excepție. Limitarea dreptului la apărare ar fi evident o încălcare a prevederilor Constituției. În același timp, textul Constituției declară că acest drept este garantat de stat. Termenul garantat presupune responsabilitatea statului de a crea condiții prospere pentru oricare în acest domeniu.

Expunerea cerințelor autorului sesizării

Condițiile de formă pentru sesizarea Curții Constituționale în cauză sunt întrunite.

Din aceste motive, în temeiul art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituție și conform Hotărârii Curții Constituționale Nr. 2 din 9 februarie 2016 pentru interpretarea art. 135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituția R.M.,

SOLICIT:

1. Primirea spre examinare a prezentei sesizări.
2. Declararea sesizării admisibilă.
3. Exercițarea controlului constituționalității sintagmei *„Nu este relevant faptul dacă îmbogățirea fără justă cauză a avut loc ca rezultat al comportamentului uneia dintre părți, a unui terț sau ca urmare a unei cauze independente de voința lor”*, prevăzută la art. 1389 alin. (1) Cod civil (în redacția Legii nr. 1107-XV din 6 iunie 2002), în coraport cu art. 4, 20, 23, 72, 115 din Constituția Republicii Moldova.
4. Admiterea excepției de neconstituționalitate ridicată asupra sintagmei: *„Nu este relevant faptul dacă îmbogățirea fără justă cauză a avut loc ca rezultat al comportamentului uneia dintre părți, a unui terț sau ca urmare a unei cauze independente de voința lor”*, prevăzută la art. 1389 alin. (1) Cod civil (în redacția Legii nr. 1107-XV din 6 iunie 2002), în coraport cu art. 4, 20, 23, 72, 115 din Constituția Republicii Moldova.

F. Lista documentelor relevante (dacă este cazul)

Nu sunt.

G. Declarația și semnătura autorului sesizării

Declar pe onoare că informațiile ce figurează în prezentul formular de sesizare sunt exacte.

Locul: mun. Chișinău

Data: 13.10.2022

Cu respect, Galici Nicolai

Autor al sesizării

Dosarul nr. 2ra-141/22
2-17132046-01-2ra-03022022

prima instanță: Judecătoria Chișinău, sediul Centru – V. Puica
instanța de apel: Curtea de Apel Chișinău – A. Panov, I. Secrieru, L. Pruteanu

ÎNCHEIERE

13 octombrie 2022

mun. Chișinău

Colegiul civil, și de contencios administrativ lărgit
al Curții Supreme de Justiție

În componență:

Președintele ședinței, judecătorul
judecătorii

Maria Ghervas
Tamara Chișca-Doneva
Nina Vascan
Nicolae Craiu
Aliona Miron

examinând în ședință publică, cu în prezența participanților la proces, cererea recurentului Nicolai Galici cu privire la sesizarea Curții Constituționale a Republicii Moldova privind ridicarea excepției de neconstituționalitate a sintagmei „nu este relevant faptul dacă îmbogățirea fără justă cauză a avut loc ca rezultat al comportamentului uneia dintre părți, a unui terț sau ca urmare a unei cauze independente de voința lor” din art. 1389 alin. (1) din Codul civil, în redacția Legii nr. 1107-XV din 06 iunie 2002,

în cauza civilă intentată la cererea de chemare în judecată depusă de Ion Macovei împotriva lui Nicolai Galici cu privire la încasarea sumei, dobânzii de întârziere, încasarea prejudiciului cauzat de evoluția indicelui prețurilor de consum și compensarea cheltuielilor de judecată,

constată:

La 05 decembrie 2016, Ion Macovei a depus cerere de chemare în judecată, care pe parcursul examinării cauzei a cost concretizată, împotriva lui Nicolai Galici cu privire la încasarea sumei de 120 000 de euro, a dobânzii de întârziere în mărime de 1 286 186 de lei, a prejudiciului cauzat de evoluția indicelui prețurilor de consum pentru perioada 24 martie 2015 – 27 octombrie 2019 în sumă de 545 238 de lei și compensarea cheltuielilor de judecată.

Prin hotărârea din 24 ianuarie 2020 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, s-a respins cererea de chemare în judecată depusă de Ion Macovei (vol. III, f.d. 22, 27-32).

La 30 ianuarie 2020, Ion Macovei a declarat apel împotriva hotărârii din 24 ianuarie 2020 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru (vol. III, f.d. 24-25).

Pe parcursul examinării cauzei în apel, Ion Macovei a depus cereri în temeiul art. 372 alin. (3) din Codul de procedură civilă, prin care a solicitat suplimentar încasarea de la Nicolai Galici în beneficiul său a dobânzii de întârziere în sumă de 118 223 de euro, pentru perioada 30 iunie 2020 – 14 iulie 2020 (vol. III, f.d. 72, 90).

Prin decizia din 21 iulie 2020 a Curții de Apel Chișinău s-a admis apelul declarat de Ion Macovei.

S-a casat hotărârea din 24 ianuarie 2020 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru și s-a emis o hotărâre nouă, prin care:

S-a admis parțial acțiunea depusă de Ion Macovei.

S-a încasat de la Nicolai Galici în beneficiul lui Ion Macovei prejudiciul material în mărime de 1 829 460 de lei, dobânda de întârziere în sumă de 1 068 103,94 de lei și cheltuielile judiciare cu titlu de taxă de stat în sumă de 9 850 de lei, cheltuielile pentru expertiză în mărime de 5 200 de lei, cheltuielile pentru eliberarea actelor în sumă de 2 593 de lei, cheltuielile pentru executare în mărime de 5 440 de lei și cheltuielile pentru asistență juridică în mărime de 23 450 de lei, iar în total 2 944 096,94 de lei.

În rest, acțiunea s-a respins.

S-a încasat de la Nicolai Galici în beneficiul statului taxa de stat de a cărei plată a fost scutit apelantul în mărime de 25 000 de lei (vol. III, f.d. 101-102, 103-114).

Prin decizia din 07 iulie 2021 a Curții Supreme de Justiție s-a admis recursul declarat de Nicolai Galici, reprezentat de avocatul Sergiu Cotruța.

S-a casat integral decizia din 21 iulie 2020 a Curții de Apel Chișinău și s-a remis cauza spre rejudecare la Curtea de Apel Chișinău, de un alt complet de judecată (vol. IV, f.d. 6-12).

Rejudecând cauza, Curtea de Apel Chișinău, prin decizia din 14 decembrie 2021, a admis apelul declarat de către Ion Macovei și a casat hotărârea din 24 ianuarie 2020 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, adoptând o hotărâre nouă, prin care:

S-a admis parțial cererea de chemare în judecată depusă de Ion Macovei.

S-a încasat de la Nicolai Galici în beneficiul lui Ion Macovei suma de 1 829 460 de lei cu titlu de prejudiciu material, suma de 1 051 663 de lei cu titlu de dobândă de întârziere și cheltuielile de judecată suportate, constituite din: taxa de stat achitată în mărime de 9 850 de lei, cheltuielile pentru expertiză în mărime de 5 200 de lei, cheltuieli pentru eliberarea actelor în sumă de 2 593 de lei, cheltuieli pentru executare în mărime de 5 440 de lei și cheltuieli pentru asistență juridică în mărime de 23 450 de lei, în total – 2 927 656 de lei.

În rest, acțiunea înaintată de Ion Macovei s-a respins ca neîntemeiată.

S-a încasat de la Nicolai Galici în beneficiul statului taxa de stat, de care Ion Macovei a fost scutit în mărime de 25 000 lei.

S-a respins ca neîntemeiată cererea de întoarcere a executării înaintată de Nicolai Galici (vol. IV, f.d. 123, 124-139).

Prin referința din 14 februarie 2022, intimatul Ion Macovei a solicitat declararea recursului lui Nicolai Galici împotriva deciziei din 14 decembrie 2021 a Curții de Apel Chișinău ca fiind inadmisibil, în temeiul art. 433 lit. a) din Codul de procedură civilă (vol. V, f.d. 121-124).

Prin referința din 13 mai 2022, intimatul Ion Macovei a solicitat respingerea recursului declarat de Nicolai Galici și menținerea deciziei din 14 decembrie 2021 a Curții de Apel Chișinău, în temeiul art. 445 alin. (1) lit. a) din Codul de procedură civilă.

Prin încheierea din 13 aprilie 2022 a Curții Supreme de Justiție s-a considerat admisibil recursul declarat de Nicolai Galici împotriva deciziei din 14 decembrie 2021 a Curții de Apel Chișinău și s-a transmis Colegiului lărgit pentru examinare în fond.

La 15 iunie 2022, recurentul Nicolai Galici, reprezentat de avocatul Sergiu Cotruța, a depus prin poștă electronică cerere privind examinarea recursului în ședință publică, cu participarea părților.

Prin încheierea din 15 iunie 2022 a Curții Supreme de Justiție s-a amânat examinarea recursului declarat de Nicolai Galici împotriva deciziei din 14 decembrie 2021 a Curții de Apel Chișinău și s-a fixat examinarea acestuia în ședință publică cu participarea tuturor participanților, precum și s-au invitat toți participanții la proces pentru data de 13 octombrie 2022.

La 13 octombrie 2022, recurentul Nicolai Galici a depus cererea cu privire la sesizarea Curții Constituționale a Republicii Moldova în vederea ridicării excepției de neconstituționalitate a sintagmei „nu este relevant faptul dacă îmbogățirea fără justă cauză a avut loc ca rezultat al comportamentului uneia dintre părți, a unui terț sau ca urmare a unei cauze independente de voința lor” din art. 1389 alin. (1) din Codul civil, în redacția Legii nr. 1107-XV din 06 iunie 2002.

Studiind cererea cu privire la ridicarea excepției de neconstituționalitate, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră că aceasta urmează a fi admisă, cu remiterea ei la Curtea Constituțională, din următoarele considerente.

În conformitate cu art. 12¹ alin. (1) din Codul de procedură civilă, în cazul existenței incertitudinii privind constituționalitatea legilor, a hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și ordonanțelor Guvernului ce urmează a fi aplicate la soluționarea unei cauze, instanța de judecată, din oficiu sau la cererea unui participant la proces, sesizează Curtea Constituțională.

Alineatul (2) al aceluiași articol prevede că la ridicarea excepției de neconstituționalitate și sesizarea Curții Constituționale, instanța nu este în drept să se pronunțe asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității cu Constituția a normelor contestate, limitându-se exclusiv la verificarea întrunirii următoarelor condiții:

a) obiectul excepției intră în categoria actelor prevăzute la art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituție;

b) excepția este ridicată de către una din părți sau reprezentantul acesteia ori este ridicată de către instanța de judecată din oficiu;

c) prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei;

d) nu există o hotărâre anterioară a Curții Constituționale având ca obiect prevederile contestate.

Conform § 82 din hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 09 februarie 2016, pentru interpretarea articolului 135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituție,

judecătorul ordinar nu se va pronunța asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității cu Constituția a normelor contestate, ci se va limita exclusiv la verificarea întrunirii următoarelor condiții: obiectul excepției intră în categoria actelor cuprinse la articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție; excepția este ridicată de către una din părți sau reprezentantul acesteia, sau este ridicată de către instanța de judecată din oficiu; prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei; nu există o hotărâre anterioară a Curții având ca obiect prevederile contestate.

În § 83 al aceleiași hotărâri, Curtea a reținut că verificarea constituționalității normelor contestate constituie competența exclusivă a Curții Constituționale, iar judecătorii ordinari nu sunt în drept să refuze părților sesizarea Curții Constituționale, decât doar în condițiile menționate la § 82.

Colegiul constată că, la caz, sunt întrunite condițiile necesare pentru ridicarea excepției de neconstituționalitate stabilite în art. 12¹ alin. (2) din Codul de procedură civilă, precum și în hotărârea nr. 2 din 09 februarie 2016 a Curții Constituționale.

Astfel, obiectul excepției de neconstituționalitate – sintagma „nu este relevant faptul dacă îmbogățirea fără justă cauză a avut loc ca rezultat al comportamentului uneia dintre părți, a unui terț sau ca urmare a unei cauze independente de voința lor” din art. 1389 alin. (1) din Codul civil, în redacția Legii nr. 1107-XV din 06 iunie 2002, intră în categoria actelor cuprinse la articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, excepția este ridicată de către partea în proces, iar prevederile contestate sunt aplicabile cauzei, precum și nu există o hotărâre anterioară a Curții Constituționale pe acest obiect, motiv din care cererea înaintată urmează a fi admisă.

Cererea de sesizare a Curții Constituționale privind verificarea constituționalității normei contestate, depusă de către recurent, constituie o prerogativă a acestuia, iar prin ignorarea excepției de neconstituționalitate și rezolvarea litigiului fără soluționarea prealabilă a excepției de către Curtea Constituțională, judecătorul ordinar ar dobândi prerogative improprii instanței judecătorești.

Totodată, ca rezultat al admiterii cererii privind ridicarea excepției de neconstituționalitate, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră necesar de a amâna examinarea cauzei în ordine de recurs, reieșind din dispozițiile art. 12¹ alin. (3) din Codul de procedură civilă, conform cărora ridicarea excepției de neconstituționalitate se dispune printr-o încheiere care nu se supune niciunei căi de atac și care nu afectează examinarea în continuare a cauzei, însă până la pronunțarea Curții Constituționale asupra excepției de neconstituționalitate se amână pledoariile.

Din considerentele enunțate, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia de a admite cererea depusă de către Nicolai Galici cu privire la sesizarea Curții Constituționale a Republicii Moldova în vederea ridicării excepției de neconstituționalitate a sintagmei „nu este relevant faptul dacă îmbogățirea fără justă cauză a avut loc ca rezultat al comportamentului uneia dintre părți, a unui terț sau ca urmare a unei cauze independente de voința lor” din art. 1389 alin. (1) din Codul civil, în redacția Legii nr. 1107-XV din 06 iunie 2002.

În conformitate cu art. 12¹ și art. 269-270 din Codul de procedură civilă, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție,

dispune:

Se admite cererea depusă de către recurentul Nicolai Galici cu privire la sesizarea Curții Constituționale a Republicii Moldova privind ridicarea excepției de neconstituționalitate a sintagmei „nu este relevant faptul dacă îmbogățirea fără justă cauză a avut loc ca rezultat al comportamentului uneia dintre părți, a unui terț sau ca urmare a unei cauze independente de voința lor” din art. 1389 alin. (1) din Codul civil, în redacția Legii nr. 1107-XV din 06 iunie 2002.

Se remite Curții Constituționale a Republicii Moldova sesizarea depusă de către Nicolai Galici în vederea examinării constituționalității sintagmei „nu este relevant faptul dacă îmbogățirea fără justă cauză a avut loc ca rezultat al comportamentului uneia dintre părți, a unui terț sau ca urmare a unei cauze independente de voința lor” din art. 1389 alin. (1) din Codul civil, în redacția Legii nr. 1107-XV din 06 iunie 2002.

Se amână examinarea în ordine de recurs a cauzei civile intentată la cererea de chemare în judecată depusă de Ion Macovei împotriva lui Nicolai Galici cu privire la încasarea sumei, dobânzii de întârziere, încasarea prejudiciului cauzat de evoluția indicelui prețurilor de consum și compensarea cheltuielilor de judecată, până la pronunțarea Curții Constituționale asupra excepției de neconstituționalitate.

Încheierea nu se supune niciunei căi de atac.

Președintele ședinței,
judecătorul

/semnat/

Maria Ghervas

judecătorii

/semnat/

Tamara Chișca-Doneva

/semnat/

Nina Vascan

/semnat/

Nicolae Craiu

/semnat/

Aliona Miron

Copia corespunde cu originalul,
judecătorul

Maria Ghervas